

Отже творчість є необхідною складовою праці вчителя. Без неї неможливий педагогічний процес. Специфічна за своєю суттю творчість педагога має багато спільного не тільки з художнім, але й із науковим. Учитель дає науковим фактам, гіпотезам, теоріям яки нове життя, відкриваючи їм шляхи до розуму і серця своїх учнів. Творчість - необхідна умова становлення самого педагога, його самопізнання, розвитку і розкриття як особистості. Творчість, розвиваючи здібності, формує педагогічну талановитість учителя.

Література

1. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. / В.И.Загвязинский — М., 1987.-159 с.
2. Кан-Калик В.А. Педагогическое творчество учителя. / В.А.Кан-Калик, Н.Д. Никандров. - М, 1987. - 159 с.
3. Кант И. Сочинения в 6 т./ И. Кант - М, 1964. - Т.3. - С .397.
4. Геращенко И.Г. Педагогическое творчество и формализм / И.Г. Геращенко // Школа.- 2000. - № 1. - С.2-5.
5. Карлгрен Ф. Антропософский путь познания: [Пер. С нем. Я.Обухова.] / Ф.Карлгрен - М, 1991.-160 с.
6. Краних З.М. Свободные вальдорфские школы: [Пер. с нем.] / З.М. Краних - М., 1991.-32 с.
7. Краткий психологический словарь. - М, 1985. —С. 351.
8. Основи педагогічної творчості вчителя: Навчально-тематичний план і програма курсу для педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів / [Укл. С.О.Сисоева, В.І.Барко, І.В.Бушовський та ін.] - К., 1991.- 32 с.
9. Платон. Сочинения в 4 т. / Платон. - М, 1969. - Т.2. - С.135.
10. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт: Пособие для учителя./ М.М. Поташник — К., 1988. - С.5-60.
11. Маркова А.К. Психология труда учителя. / А.К.Маркова - М.: Просвещение, 1993.-192 с.
12. Андреев В.И. Диалектика воспитания и самовоспитания творческой личности. / В.И. Андреев - Казань, 1988. - 228 с.
13. Щербакова К.І. Вступ до спеціальності: Навчальний посібник / К.І.Щербакова - К., 1990.Навчальний посібник - К., 1990.-166 с.
14. Рувинский Л.И. Теория самовоспитания. / Л.И. Рувинский - М., 1973.-263 с.
15. Лузина Л.М. Формирование творческой индивидуальности учителя в педвузе./ Л.М. Лузина -Ташкент, 1986.

Полешко Г. Развитие творческой личности будущего учителя

Анотація. Проаналізовано наукову літературу з проблеми дослідження. Визначено сутність поняття «творча особистість». Теоретично обґрунтовано педагогічні умови розвитку творчої особистості майбутнього вчителя. **Ключові слова:** творчість, «творча особистість», творча обдарованість, креативність, педагогічна творчість.

Полешко Г. Развитие творческой личности будущего учителя

Аннотация. Проанализировали научную литературу по проблеме исследования. Определена сущность понятия «творческая личность». Теоретически обоснованы педагогические условия развития творческой личности будущего учителя. **Ключевые слова:** творчество, «творческая личность», творческая одаренность, креативность, педагогическое творчество.

Polyeshko G. Creative personality development of future teacher

Annotation. Analysis of scientific literature on the issue of research. The essence of the concept of "creative person". Theoretical studies of creative pedagogical conditions of future teachers. **Keywords:** art, "creative personality", creative talent, creativity, pedagogical creativity.

ПОНЗЕЛЬ У.В.,

Мукачівський державний університет,
м. Мукачеве

УДК 378. 14

ПРОБЛЕМА МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У ПЕДАГОГІЧНІЙ І НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Постановка проблеми. Сьогодні у зв'язку із збільшенням обсягу інформації, який підлягає засвоєнню в період вузівського навчання, а також з необхідністю підготовки студентів до самоосвіти, важливе значення набуває вивчення ролі міжпредметних зв'язків. Вони розглядаються в сучасній педагогіці як одна із найважливіших умов підвищення наукового рівня викладання будь-якого навчального предмета та підвищення ефективності всього процесу навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній літературі з проблеми міжпредметних зв'язків (П.Атутов, С.Батишев, М.Берулава, Ю.Васильєв, Р.Гуревич, М.Думченко, А.Єремкін, І.Зверев, Л.Зоріна, В.Ільченко, І.Козловська, Н.Лошкарьова, В.Максимова, М.Махмутов, О.Сергєєв, В.Федорова, А.Усова) найбільш ґрунтовно висвітлено теоретичні, змістові й процесуальні аспекти в галузі загальної середньої та професійної освіти. Водночас вища педагогічна освіта потребує подальшого вивчення й розвитку теорії міжпредметних зв'язків. Її елементами є: статус міжпредметних зв'язків; сутність, функції в рамках конкретних педагогічних систем; форми, методи, засоби реалізації. Недостатня увага звертається на роль міжпредметних зв'язків у формуванні діалектичного мислення студентів. Аналіз структури міжпредметних зв'язків проведено на рівні окремих дисциплін. Цілісна ж система міжпредметних зв'язків у професійній підготовці вчителя початкових класів потребує додаткового вивчення.

Метою статті є розкриття проблеми міжпредметних зв'язків у педагогічній і науковій літературі.

Виклад основного матеріалу. Проблему міжпредметної інтеграції, можна віднести до числа традиційних, що стали вже класичними для педагогіки. Механізми раціонального впровадження міжпредметних зв'язків у навчально-виховний процес розроблялася Я.Коменським, Й.Песталоцці, Дж.Локком, А.Дистервегом, К.Ушинським та ін. Так, наприклад, Я.Коменський у праці «Велика дидактика» підкреслював необхідність взаємозв'язків між навчальними предметами для відображення цілісної картини природи в «голові учня» для створення системи знань і правильного світогляду [4, с.27]. У ХХ ст. значний внесок у розвиток її теорії зробили психологи Б.Ананьєв, Е.Кабанова-Меллер, Ю.Самарін, педагоги Ю.Бабанський, І.Зверєв, І.Лернер, В.Максимова, В.Онищук, М.Скаткін, О.Федоров, В.Кондаков, П.Новіков, Н.Сорокін, П.Кулагін, В.Фоменко та ін.

У їхніх працях обґрунтовано погляд на міжпредметні зв'язки як умову систематизації навчального процесу. До питань, пов'язаних з порушеною проблемою, зверталися такі відомі вчені, як Ф.Буслаєв, О.Галахов, В.Стоюнін, В.Водовозов, В.Острогорський. Завдяки їхній діяльності було обґрунтовано необхідність висвітлення міжпредметних зв'язків і розпочато розробку методичних принципів і прийомів їх вивчення.

Науковцями досліджувалися такі основні аспекти, прояви та характеристики міжпредметних зв'язків: сутність, основні види, загальні принципи і дидактичні умови реалізації міжпредметних зв'язків у школі, ПТНЗ і ВНЗ (Т.Архипова, Н.Лошкарьова, В.Федорова, В.Берман та ін.); загальні (Н.Борисенко) та часткові (у процесі навчання математики – М.Гельфанд, В.Берман, іноземної мови у школі – І.Зотєєва, Н.Петренко, аналітичної хімії в технікумі – Е.Ктос, Л.Ковальчук, математики, природознавства, трудового навчання у початкових класах – С.Тадіян, І.Шевчук) методичні основи використання міжпредметних зв'язків; система міжпредметних зв'язків і технології їх реалізації у педагогічному ВНЗ (А.Срьомкін), удосконалення на їх основі професійної підготовки майбутніх учителів (Д.Воздинський, В.Моторіна), засоби, методи та форми реалізації міжпредметних зв'язків у процесі формування педагогічної майстерності (О.Музальов); інтеграційні процеси у дидактиці професійної школи (Я.Кміт), особливості та функції міжпредметних зв'язків у ПТНЗ (Г.Варковецька, Г.Гуторов, О.Дубинчук, В.Паламарчук, Н.Розенберг, Л.Савельєва, Н.Талалуєва, Ю.Якуба та ін.); функції МПЗ у формуванні змісту освіти (П. Р. Атутов, О. І. Бугайов, С. У. Гончаренко, О. І. Ляшенко); ролі міжпредметних зв'язків у підвищенні якості професійної підготовки майбутніх учителів (Г.Білецька, Д.Коломієць, Є.Коршак, О.Сергєєв, В.Янцен); педагогічних технологій вищої школи (А.Алексюк, І.Зязюн, Н.Ничкало, О.Пехота, С. О.Сисоєва, Д.Чернілевський); вирішення часткових дидактичних завдань: формування пізнавального інтересу учнів (В.Максимова) тощо.

На необхідності здійснення взаємозв'язку навчальних предметів акцентували увагу відомі і такі педагоги, учені-методисти, як Ф.Буслаєв, О.Потебня, І.Огієнко, В.Сухомлинський. Важливим цей принцип визнано й у сучасній педагогіці вищої школи [8, с.32]. Так, у проекті Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні чільне місце займають міжпредметні зв'язки, звертається увага на необхідність взаємодії різних предметів як одного з найважливіших компонентів формування у школярів цілісного уявлення про навколишній світ і взаємодії з ним людини за допомогою праці [3, с.15].

Проблема міжпредметних зв'язків в останні десятиліття приковує до себе все більшу увагу вчених-педагогів і практичних працівників шкіл, що обумовлено швидкими темпами науково-технічного прогресу, який неминуче приводить до підвищення якісного рівня змісту навчання і збільшення обсягу інформації, що підлягає засвоєнню підростаючими поколіннями в період шкільного навчання.

Ефективне використання міжпредметних зв'язків у фаховій підготовці майбутніх вчителів початкових класів належить до числа досить актуальних проблем вищої школи, тому питання педагогічного забезпечення процесу інтеграції знань набуває особливої гостроти.

Науковці О.Міщенко, Л.Хомич, Б.Шиян стверджують, що до реалізації міжпредметних зв'язків як початкового етапу інтеграції навчально-виховного процесу потрібно готувати вчителя початкових класів у вищому навчальному закладі [6, с.51].

Адже у світлі сучасних тенденцій до синтезу та інтеграції наукових знань саме міжпредметні зв'язки є одним із шляхів інтегрування шкільної освіти, засобом підвищення загальноосвітнього, загальнокультурного потенціалу школи [1, с.36].

Завдання Концепції 12-річної загальноосвітньої школи щодо становлення цілісного наукового світогляду та усіх суспільно-наукових компетенцій актуалізує проблему формування в учнів наукових понять як основи системи наукових знань. Педагоги вважають, що у розв'язанні зазначеної проблеми у природничій освіті провідна роль належить новим та удосконаленим існуючим методикам формування понять [5, с. 3].

Теоретичні і практичні дослідження педагогів різного профілю (Т.Васютіна, К.Гомоюнов, Л.Гриценко, В.Ільченко, О.Князева, Б.Комісаров, М.Левіна, І.Мужикова, В.Назаренко, Є.Неведомська, П.Третяков, А.Усова, В.Хомутський, О.Шевчук, Л.Ярошенко та ін.) показують, що тільки за допомогою міжпредметних зв'язків можливе формування спільних понять для декількох навчальних дисциплін (так званих понять міжпредметного характеру). Дана категорія понять відрізняється, з одного боку, високим ступенем узагальненості і різнобічним опором на конкретні знання – з іншого.

Дослідження в галузях природничо-математичної, фізико-технічної, гуманітарної й естетичної освіти розглядають процес формування та розвитку загальнонавчальних і специфічних понять як одне із найважливіших завдань предметного та інтегративного навчання.

Л.Гриценко справедливо відмічає, що «складний та різноманітний матеріал... понять... нерідко викликає труднощі в учителя при відборі головного, суттєвого, що спонукає учнів до безсистемного запам'ятовування несуттєвих ознак об'єктів і явищ» [2, с.8]. Для запобігання цьому негативному впливу автор пропонує піддавати аналізу провідні поняття змісту навчального предмета перед вивченням кожного його розділу з метою: виділення нових для учнів понять й термінів на кожному етапі навчання (з урахуванням

міжпредметних зв'язків); визначення понять, що вже відомі учням, але розвиваються в даній темі, тобто поповнюються новим змістом; установлення зв'язку між знаннями, що вже розкриті, і новими.

І. Підласий констатує, що успіх вивчення будь-якої теми залежить від ступеня засвоєння понять, термінів, положень, які вивчалися на попередніх етапах навчання. Це дає педагогу можливість проектування й управління у навчальному процесі, вибору його оптимального варіанта [7, с. 561].

Отже, проблема міжпредметних зв'язків хвилювала науковців усіх епох, адже вони формують конкретні знання студентів, розкривають гносеологічні проблеми, без яких неможливе системне засвоєння основ наук; включають студентів в оперування пізнавальними методами, що мають загальнонауковий характер (абстрагування, моделювання, узагальнення, аналогія та інші).

Література

1. Воробйова І. Міжпредметні зв'язки у контексті поглиблення соціокультурного компонента навчання іноземних мов / Ірина Воробйова // Іноземні мови в навчальному закладі. – 2008. – №1. – С.36-45
2. Гриценко Л.О. Формування графічних понять в учнів 8-9-х класів на уроках креслення (методичний аспект): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання креслення» / Л.О.Гриценко. – К., 2004. – 20 с.
3. Державний стандарт загальної середньої освіти в Україні. Освітня галузь «Технології» (проект). – К.: Генеза, 1997. – 29 с.
4. Коменський Я. Избр. педагогические сочинения – Т.1. / Я.А.Коменский. – М., 1939. – 260 с.
5. Концепція 12-річної загальноосвітньої школи: проект // Освіта. – 2000. – 30 серпня – 6 вересня. – С.3-6.
6. Кругляк О. Міжпредметні зв'язки на уроках основ здоров'я і фізичної культури в початкових класах / Олег Кругляк // Фізичне виховання в школі. – 2003. – №3. – С.51-52.
7. Подласый И.П. Педагогика: новый курс: учеб. для студ. высш. учеб. заведений: в 2 кн. – Кн.1: Общие основы. Процесс обучения. / Подласый И.П. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 576 с.
8. Ярмолюк А. Реалізація соціокультурної змістової лінії в контексті міжпредметної інтеграції / Алла Ярмолюк // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 6. – С.32-36.

Понзель У.В. Проблема міжпредметних зв'язків у педагогічній і науковій літературі

Анотація. В статті розглядається питання про розкриття проблеми міжпредметних зв'язків у педагогічній та науковій літературі, про особливості дослідження даної проблеми різними науковцями XIX, XX, XXI століть. **Ключові слова:** міжпредметні зв'язки, міжпредметна інтеграція.

Понзель У.В. Проблема міжпредметних зв'язків у педагогічній і науковій літературі

Аннотация. В статье рассматривается вопрос о раскрытии проблемы межпредметных связей в педагогической и научной литературе, об особенностях исследования данной проблемы разными учеными XIX, XX, XXI веков. **Ключевые слова:** межпредметные связи, межпредметная интеграция.

Ponzel U. V. The problem of inter-subject relationship in teaching and scientific literature

Annotation. This paper deals with the problem of disclosure interdisciplinary connections in teaching and scientific literature about the features of this problem different researchers XIX, XX, XXI century. **Key words:** interdisciplinary communication, interdisciplinary integration.

ПОСТОЮК Н.В.,

Національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ

УДК 377

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОЇ ТРУДОВОЇ ПОЛІТЕХНІЧНОЇ ШКОЛИ У 1917 – 1925 РР. В УКРАЇНІ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦЬ Д.Л.СЕРГІЄНКА)

Все частіше у центрі уваги дослідників з'являються теми історико-педагогічного характеру, адже висвітлення історії розвитку того чи іншого процесу необхідне для створення цілісної картини певної епохи. Особливо важливим етапом в історії політехнічної освіти та трудового навчання в Україні є початок впровадження сільської трудової політехнічної школи у 1917-1925 рр. Саме у 1960-х рр. такі вчені як М. М. Грищенко, М. С. Гриценко, О. А. Завадська, Б. С. Кобзар, С. А. Литвинов, Д. А. Сметанін, Д. Л. Сергієнко та інші ґрунтовно досліджували особливості впровадження політехнічної освіти, форми, методи та засоби політехнічного навчання. Варто зазначити, що ідеї наукового доробку Д. Л. Сергієнка є недостатньо висвітленими та, на нашу думку, заслуговують ретельного аналізу у рамках висвітлення історії становлення трудової політехнічної школи. Дмитро Лаврович Сергієнко був педагогом і науковцем, громадським діячем, заступником відповідального редактора журналу «Юний натураліст», керівником редакційною секцією Науково-методичної Ради Київського ордена Леніна державного університету ім. Т.Г.Шевченка, деканом підготовчого факультету на громадських засадах, проректором університету вчителів, членом бюро Республіканської педагогічної секції товариства "Знання", директором Центральної дослідно-педагогічної агробіостанції Міносвіти УРСР, яка у 1952 році була перейменована у Республіканську станцію юних натуралістів, доктором педагогічних наук, професором кафедри педагогіки Київського ордена Леніна державного університету ім. Т.Г.Шевченка [1; 9].

Мета цієї статті полягає у розкритті педагогічних поглядів Д. Л. Сергієнка на розвиток трудової політехнічної школи у 1917-1925 рр. в Україні, а завданнями є: 1) висвітлення значення документів, якими керувалися освітяни, створюючи нову школу; 2) аналіз форм організації політехнічного навчання.